

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2014

**SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE I
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER I**

MARKING GUIDELINES

Nako: Diiri tše 3

100 Meputso

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A

TEKATLHAOLOGANYO

POTŠIŠO YA 1

- 1.1 1.1.1 Mogafi o be a tsetla, mahlo a šweufetše, a bile a gohlometše o ka re ke a mphukudu, mmele o fiša tšhiritšhiri a bile a ekwa phefo go dutše go fiša. (2)
- 1.1.2 O be a sa hlokomele lapa la gagwe. A ratana le basadi ba bangwe etšwe a nyetše gomme a hlokomologile mosadi wa gagwe le bana ba bolawa ke tlala a sa ba fepe. (2)
- 1.1.3 O šupa gore o be a befetšwe. (2)
- 1.1.4 Go phula sekaku boladu/Go bolela seo se go tshwenyago/Go ntšha sa mafahleng. (2)
- 1.1.5 Barutwana ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
- Aowa, ga se tshwanelo. Ge o befetšwe o swanetše go laola maikutlo a gago gomme o fodiše moya, ka morago o dule fase o ntšhe maikutlo a gago gabotse gore motho a go kwe a go kwešiše. Go tlatša lešata ga go rarolle bothata.

GOBA

- Ee. Ge motho a befetšwe o swanetše o ntšha maikutlo gore a se hwele ka teng. (2)
- 1.1.6 Ke mo motho a ratago go ya gona a se a rongwa ke motho. (1)
- 1.1.7 Barutwana ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
- Ee, ke dumelelana le mmolelwana wo. Ge re le batho re swanetše go swarelana melato ka ge ka moka re dira diphošo le ge e le gore di a fapana. Ga go phoše kota go phoša motho.

GOBA

- Aowa, ga ke kwane le mmolelwana wo ka ge motho a tla no dira diphošo tša ka boomo a tseba gore o tla no swarelwa. (2)
- 1.1.8 O ithutile go rata lapa la gagwe, go hlompha lenyalo le go botegelela mosadi wa gagwe. (2)
- [15]
- 1.2 1.2.1 O be a tlišitše molato wa gore morwa wa Mokgekolo e lego Lenyora, o robile morwediagwe leoto/o imišitše morwediagwe. (2)
- 1.2.2 O ra gore motho ge a sa phela o na le molomo, o kgona go ipolelela. (2)
- 1.2.3 Pelo ya gagwe e be e tulatula sefegeng ka moretheto bakanotwana. (1)

- 1.2.4 "Re tla re re re ke dipitsi ra bona ka mebala." O tla kgolwa ge a bone
ngwana gore o swana le yena pele a ka kgolwa gore ke wa gagwe. (2)
- 1.2.5 O a aketša/o phošitše. (1)
- 1.2.6 Lebelete o mmeleng gomme Lenyora o re ga go na le bonnete bja gore ke
yena a mo imišitšego. Ka mantšu a mangwe hlogo ye e ra gore, ga se
ngwana wa gagwe goba ga se madi a gagwe. (2)
- [10]**

25 meputso

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Go swaiwa diphošo tša mongwalelo le mopeleto tše tlhano tša mathomo fela go tloga moo diphošo tše dingwe di hlokomologwe go latelelwe dintlha goba kgopolokgolo fela.

Sekala: [Mongwalelo le mopeleto = 3. Dintlha/Dikgopolokgolo = 7]

Dintlha tša morutwana di akaretše tše di latelago:

- Letumile o a tshepagala.
- Matome ke yena yo a lego molato ka ge a sa ka a mo loša.
- Matome o be a re bopapagwe ba boletše le bopapago Letumile gomme ditaba di fedile.
- Letumile yena o be a sa tsebe selo, ga go motho yo a kilego a mmotša seo.
- Matome ge a lemoga gore Letumile ga a tsebe selo, o ile a mo goeletša a mmotša gore batswadi ba bona ba feditše ditaba le gore ba tlo aga motse ya ba monna le mosadi.
- Letumile o mmoditše phatlalatša gore yena a ka se tsoge a mo ratile.
- Letšatši le lengwe Matome o ile a bona Letumile le Ditaba ba iketlile ba sega ba sa mmone.
- A wela fase ka go kwa bohloko gomme ge a tsoga a leba gae a sa ipone.

	Bokgoni bjo bobotsebotse	Bokgoni bjo bobotse kudu	Bokgoni bja go kgotsofa- tša	Bokgoni bjo bolekanego	Bokgoni bja go se kgahliše	Bokgoni bja go se kgotsofatše
Kelo	9 – 10	8 – 7	6 – 5	4 – 3	2 – 1	0
Dikgopolo	E akaretša kgopolokgolo ye e bontšhitšwego ka bokgwari.	E akaretša kgopolokgolo ye e beakantšhitšwego botse.	E akaretša kgopolo yeo e laetšago kwešišo.	E akaretša kgopolo ye e lekanetšego.	Ga e kwešišege. Ga se ya beakantšhwa gabotse.	E hlakahlakane, ga e bontšhe bokgwari, e ngwadilwe ka go se kwešišege.
Polelo le setaele	Polelo ye e nonnogo kudu ya maleba. Ga go boeletšwe mantšu. Mopeleto wa nnete/maleba.	Polelo ye e nonnogo ya maleba le mopeleto wa nnete/maleba.	Polelo ya maleba le mopeleto wa maleba.	Polelo ya maleba go rothela mantšu ao a boeletšwago.	Polelo ya go se kgahliše le mopeleto wa diphošo.	Polelo ga e kwešišege le mopeleto wa go tlala diphošo tše ntši.

10 meputso

KAROLO YA C THETO

POTŠIŠO YA 3

3.1 Sereto se se sego sa bonwa:

3.1.1 Ke thetoyefolo. Re se bona ka diteng tša sona. Moreti o šomišitše kodutlo le kgegeo ye ntši mo seretong go tlontlolla seretwa ka go ntšhetša mafokodi a sona ka moka ka ntle. (2)

3.1.2 O bolela le moretwa wa mosadi. Ka gore basadi ke bona bao ba aparago ntepa. (2)

3.1.3 "Le ge **go tseba** re sa hlathe,
Gobeng gona le **go tseba** re ka se tsoge re lekile," (2)

3.1.4 Kemedi. Go tswalwa lefsa go emela go fetoga. (2)

3.1.5 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

Ke ithutile gore ge ke rutegile ke se ke ka tšeela batho ba bangwe fase. Ke ba bontšhe tsela e sego go ba iša tahlegong. Ke be mohlala wo mobotse setšhabeng ka mekgwa ye mebotse. (2)
[10]

Direto tše di bonwego

3.2 3.2.1 Karabo e TEE fela go tše di latelago:

- Morumokwanothumo/felo wa
 - ... a (kgolagano)
 - ... a (bophelo)
 - ... b (tšohle)
 - ... c (matšhona)
 - ... a (tlholo) (2)

3.2.2 Gomme ka moka o di šeditše
Gobane o di beile boitshenkong
Moreti o gapeletša gore go se be khutšo (sešura) mo mafelelong a mothaladi wa 9. (2)

- 3.2.3 "Di kwa ntšu lago," Moreti šomišitše tlogelo mantšung a mabedi gomme seo se gapeletša gore mmadi a o bale ka go nanya. Mantšu ao tlogelo e lego go ona ke 'ntšu lago' sebakeng sa 'lentšu la gago'. Mmadi o bala ka go nanya mothalothetong wa 13 mola go wa 14 a bala ka lebelo. (2)
- 3.2.4 Sereti se laetša ka moo Modimo a hlodilego tlhago ka gona ka go laetša dilo tseo a di bopilego ka bokgwari bja gagwe. Godimo ga tseo a hlola sephedi seo e lego motho yoo a itiretšego sebe sa go mo tlišetša mathata a lefase. Ka lebaka la sebe seo motho o swanelwa ke go itirela seo a tlogo buna mphufutšo wa sona. Bao ba nyatšago thato Ya gagwe ba tla ikhwetša ba le tsietsing le mahlomoleng ka letšatši la bofelo. Go bao ba Mo latelago ba tlo holega go ya go ile. Lefase le tletše ka matete, mathaithai, mahloko, mararankodi le ditlaišego. Morena ke Morena. (4)
[10]
- 3.3 3.3.1 Ka ipolaya ka bothata bja bosogana. Ke poeletšatumanoši, ya 'a' tše 9 le 'o' tše 4. (2)
- 3.3.2 Ke rile ke tla e letša ya ntetša. Go gatelela boitshwaro (go ba le tsebe) le boitsholo (go hloka tsebe). (2)
- 3.3.3 Maropeng go a boelwa, go sa boelwego ke teng. Seema se se ra gore motho yo mongwe le yo mongwe ge bophelo bo sa mo sepelele gabotse o fela a gopola morago mo a tšwago gona. (2)
- 3.3.4 Se bina nkwe. (1)
- 3.3.5 Ke maikutlo a go itshola. O ile a kgahlwa ke kgarebe ya Mothosa yo a bego a bitšwa Nomawi, gomme a tlogela moratiwa wa gagwe wa mathomo yo a gotšego le yena Botlokwa. Batswadi ba gagwe ba lekile go mo kgala efela a ba botša mantšu a bohloko. Ba ile ba mo tlogela gore a itirele boithatelo. Bophelo bo ile bja mo fetogela. O lapišitšwe ke go hlwa a gogagogwa ke Nomawi ka nko. A gopola moratiwa wa gagwe wa pele Mokgadi gomme a ya go kgopela tshwarelo. (3)
[10]

30 meputso

KAROLO YA D THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠO YA POLELO

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 4.1.1 (a) Lethabo (1)
(b) Manyami (1)
- 4.1.2 Leitiri. Re le bona ka hlogo ya 'i-.' (2)
- 4.1.3 Ke leadingwa. Ga re na lentšu la maleba la lentšu le ka Sepedi. (2)
- 4.1.4 Go itaola/Go itirela boithatelo. (2)
- 4.1.5 Ka ngwaga wa ketepedi le lesomepedi/ketepedilesomepedi. (1)
- 4.1.6 Aowa, ba bangwe ga re gona/Aowa, ba bangwe ga re sa le gona. (1)
[10]
- 4.2 4.2.1 Iketle hle Gobetse. Tšhomišo ya lentšu le 'hle'. (2)
- 4.2.2 O kgwahlile le gona o na le maatla. (2)
- 4.2.3 (b) O tiile (1)
- 4.2.4 'Hlwa.' Barutwana ba tla le šomiša mafokong a go fapana. Mohlala: (2)
Ke hlwa le mma ka gae.
- 4.2.5 Yo. Lešupi la kgato ya pele. (2)
- 4.2.6 Lebadil/Le a hlatha. (1)
[10]
- 4.3 4.3.1 (a) Leleme la kgomo ke setho sa kgomo se e lego nama.
(b) Leleme leo le sa kwešišegego ke polelo ya go se kwešišege.
(c) Leleme le letelele, seka se se šupa motho wa go bolela kudu. (3)
- 4.3.2 Lelengwana. (1)
- 4.3.3 Ke lehlathi la felo/Ke go hlatha lefelo. (1)
[5]

POTŠIŠO YA 5

Hlokomela: Polelo ya go hlweka, mopeleto le tirišo ya tlhakakgolo.

- swer**we**
- **i**pona
- di**tl**hahlobo
- ba **b**abedi
- m**p**ha
- phap**o**šing
- šet**š**e
- **L**egodi
- swarelet**š**we
- n**k**gorogela

[10]

35 meputso

Palomoka: 100 meputso